

LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 524 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacija pradėjo vykdyti karinę agresiją prieš Ukrainos Respubliką. Invaziją lydi daugybė karo nusikaltimų, nusikaltimų žmoniškumui.

Šios rusų karinės agresijos simboliu tapo balta raidė „Z“, naudojama ant Rusijos karinės technikos, plakatų ir įvairiausiomis kitomis formomis demonstruojama viešai. Šių simbolių naudojamas – kryptinga ir svarbi informacinio karo, kuris yra neatskiriama Rusijos karinės agresijos dalis, priemonė, kuria siekiama palaikyti Rusijos karinę invaziją Ukrainoje, ją propaguoti. Komunikacijos specialistai pažymi, kad toks simbolis yra lengvai atpažįstamas, galingas komunikacijos prasme ir per kelias pirmąsias karinės agresijos prieš Ukrainos valstybę savaites ypač plačiai pasklidęs tarp palaikančiųjų Rusijos karą prieš Ukrainą.

Paminėtina, kad greta šio simbolio, nors ir ne tiek plačiai, šios Rusijos karinės agresijos metu ir jos propagavimui naudojami ir kiti simboliai, pavzdžiui, raidė „V“. Baltarusijos autoritarinis režimas taip pat pradėjo karinę techniką žymėti raudonos spalvos kvadratais.

Tai nėra pirmas kartas, kai autoritarinis režimas įvairius simbolius pasitelkia pačio autoritarinio režimo ir ypač jo vykdomos agresijos propagandai. Po Rusijos įvykdytos Krymo okupacijos ir aneksijos bei Rusijos remiamų separatistų karinių veiksmų Rytų Ukrainoje, ypač plačiai buvo pradėta naudoti dvispalvė juoda oranžinė Georgijaus (lietuviškai – Šv. Jurgio) juosta. Rusijos reguliariosios kariuomenės kariai, kariaujantys Ukrainos teritorijoje, prorusiški separatistai šias juostas dėvi kaip atpažinimo ženklą. Primintina ir tai, kad Georgijaus juostas dėvėjo Rusijos saugumo struktūros, kurios brutaliai elgėsi su prieš ketvirtosios Rusijos prezidento Vladimiro Putino priesaikos išvakarėse organizuotu demokratinių opozicinių jėgų protesto dalyviais. Taigi, Georgijaus juosta tapo Rusijos karinės agresijos, imperialistinių ambicijų, provokacijų, nesantaikos, Kremliaus autoritarizmo simboliu ir priemone identifikuoti tariamą priešą – tarsi tie, kurie nepritaria šių juostų naudojimui, niekina ne tik Sovietų Sąjungos pergalę ir dėl jos žuvusiųjų karių atminimą, bet ir yra dabartinės Rusijos valdžios priešininkai.

Tiek ir Georgijaus juostos, tiek ir kiti simboliai (ypač raidė „Z“ ir „V“), sulaukusios milžiniško populiarumo Rusijoje, „eksportuojamos“ į užsienį, ypač į buvusios Sovietų Sąjungos okupuotas teritorijas, kur gyvena rusakalbių bendruomenės, kaip dalis informacinio karo.

Lietuva nuo pat Rusijos agresijos Ukrainoje pradžios 2014 metais nuosekliai laikėsi šią agresiją smerkiančios pozicijos, tvirtai remia Ukrainą jos kovoje už europietišką ir demokratišką ateitį. Primintina, kad po 2022 m. vasario 24 d. Rusijos įvykdytos naujos karinės agresijos prieš Ukrainos valstybę Lietuvos Respublikos Seimas nedelsiant tą pačią dieną priėmė rezoliucija Nr. XIV-930 „Dėl Rusijos ir Baltarusijos agresijos prieš Ukrainą“, kuria pasmerkė Rusijos Federacijos ir Baltarusijos karinę agresiją prieš Ukrainą ir siekį nuversti teisėtai išrinktą Ukrainos valdžią bei, be kita ko, paragino įvesti naujas griežtas asmenines sankcijas valdžiai Rusijos Federacijoje ir Baltarusijoje uzurpavusių asmenų talkininkams ir rėmėjams.

Atsižvelgiant į geopolitinę situaciją, nacionaliniam saugumui kylančius iššūkius ir siekiant saugoti tokius principus ir vertybes kaip suverenitetas, laisvė, demokratinė santvarka, taip pat užtikrinti viešąją tvarką ir užkirsti kelią įvairioms provokacijos ar bandymams kurstyti tautinę nesantaiką, kuo yra suinteresuota dabartinė Rusija, teikiami Administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 524 straipsnio pakeitimai, kuriais siekiama už autoritarinių režimų simbolių, naudojamų propaguoti jų įvykdytą ar vykdomą karinę agresiją (dvispalvė juoda oranžinė Georgijaus (Šv. Jurgio) juosta, raidės Z ir (arba) V ir kiti simboliai), platinimą, naudojimą susirinkimuose ir kitose viešosiose vietose arba kitokį demonstravimą taikyti administracinę atsakomybę, taip pat numatyti didesnes baudas už šį administracinį nusižengimą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą iniciavo ir parengė Seimo narė Paulė Kuzmickienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojančiame ANK 524 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė – bauda nuo 150 iki 300 eurų su daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis, konfiskavimu, tik už nacistinių ar komunistinių simbolių platinimą ar demonstravimą. Administracinė atsakomybė netaikoma, jei asmuo minėtas veikas padaro muziejų veiklos, visuomenės informavimo apie istorinius ir dabarties įvykius, totalitarinius režimus, švietimo, mokslo, meno, kolekcionavimo, antikvarinės ar sendaikčių prekybos tikslais, taip pat, jei asmuo naudoja oficialią egzistuojančios valstybės simboliką arba yra Antrojo pasaulinio karo dalyvis, vilkintis savo uniformą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Atsižvelgiant į aptartą ANK teisinį reguliavimą, įstatymo projektu siekiama numatyti administracinę atsakomybę kitų autoritarinių režimų simbolių, naudojamų propaguoti jų įvykdytą ar vykdomą karinę agresiją (dvispalvė juodai oranžinė Georgijaus (Šv. Jurgio) juosta, raidės Z ir (arba) V ar kt.) platinimą, naudojimą susirinkimuose ar viešosiose vietose arba kitokią demonstravimą.

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos Seimo nutarime „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“ kaip autorinės valstybės (režimai) tiesiogiai yra įvardintos trys valstybės – Rusijos Federacija, Baltarusijos Respublika ir Kinijos Liaudies Respublika.

Įstatymo projektu siūloma numatyti atsakomybę ne už visus šių autoritarinių valstybių (režimų) naudojamus simbolius, bet tik tuos, kurie naudojami propaguoti (t.t. skleisti informaciją siekiant palaikymo, pritarimo) jų įvykdytas ar vykdomas karines agresijas. Tokių simbolių, kurie tampa tautinę nesantaiką skatinančiu ir Rusijos karinės agresijos simboliu, draudimas užkirstų kelią įvairioms provokacijoms ir tautinės nesantaikos kurstymui.

Įstatymo projekte siūloma pateikti kuo platesnį ir kuo atviresnį tokių simbolių apibrėžimą. Nors raidė „Z“ dažniausiai nupiešiama baltai, tačiau dažnai šis simbolis būna apibrėžtas ir kvadratu, trikampi ar kitomis formomis, taip pat jį demonstruojama ir kitomis spalvomis, parenkant ją žodžiuose išskiriančias spalvas ar šrifto dydį. Nors ir rečiau, lygiai taip pat atskirai ar kartu su raide „Z“ naudojama ir raidė „V“. Neabejotina, kad vykdant informacinį karą gali būti sugalvota ir daugiau įvairių simbolių, turinčių tokią pačią paskirtį.

Taip pat įstatymo projektu siūloma numatyti atsakomybę ne tik už tokių simbolių naudojimą susirinkimuose ar kituose masiniuose renginiuose, bet ir už naudojimą viešosiose vietose. Pažymėtina, kad šiuos simbolius siekiama demonstruoti viešai ir kuo plačiau – jie ne tik naudojami plakatuose žmonių susirinkimuose, bet pastebimi ir automobiliai su šiuo ženklu, jį naudoja verslai ženklindami prekes ir paslaugas, karinę agresiją ir autoritarinį Rusijos režimą palaikantys žmonės šiais simboliais žymi sportinę ar darbo aprangą bei kitus rūbus.

Įstatymo projektu taip pat siūloma numatyti didesnę atsakomybę už šiuos administracinius nusižengimus. Šiuo metu nusižengimas pagal ANK 524 straipsnį užtraukia baudą nuo vieno šimto penkiasdešimt iki trijų šimtų eurų, siūloma numatyti baudą nuo trijų šimtų eurų iki septynių šimtų eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo šešių šimtų eurų iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų. Atsakomybės padidinimas siejamas su tuo, tokios simbolikos platinimas, demonstravimas propaguoja tiek pačią karinę agresiją, tiek ja daromus karo nusikaltimus ir nusikaltimus žmoniškumui, skaldo visuomenę ir kursto nesantaiką, yra nukreiptas prieš tas vertybes, kurias pripažįsta ir puoselėja Lietuvos Respublika.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymo projektą numatoma, kad įstatymų projektai neturės neigiamų pasekmių. Tikėtinas Rusijos propagandos suaktyvėjimas, mėginant vaizduoti Lietuvos Respubliką kaip šalį, kurioje tariamai varžoma minties ir išraiškos laisvė. Atsižvelgiant į labiausiai Rusijoje besiformuojančią praktiką, kai šie autoritarinio režimo simboliai naudojami ir demonstruojami įvairiausiomis formomis, pavyzdžiui, parenkant atitinkamos raidės didesnę šriftą, spalvą, organizuojamų sambūrių (*flashmob*) metu, atsakingų valstybės institucijų (Valstybinės sienos apsaugos tarnybos ir Lietuvos policijos) pareigūnai, taip pat prireikus teismai turės suformuoti ir užtikrinti vieningą praktiką, už kurių simbolių platinimą, naudojimą ir viešą demonstravimą turi būti taikoma administracinė atsakomybė, o kada ji neturėtų būti taikoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės, teikiamas Administracinių nusižengimų kodekso 524 straipsnio papildymas geriau užtikrins viešąją tvarką ir apsaugos visuomenę nuo provokacijų, nesantaikos kurstymo ir Lietuvos žmonėms nepriimtinių idėjų propagavimo.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, projekte nesiūloma numatyti naują sąvokų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir neprieštarauja Europos Sąjungos teisės aktams.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnio 1 dalis įtvirtina įsitikinimų bei jų raiškos laisvę, o leistini šios laisvės apribojimai nustatomi 10 straipsnio 2 dalyje: „Naudojimas šiomis laisvėmis, kadangi tai susiję su pareigomis bei atsakomybe, gali būti sąlygojamas tokių formalumų, sąlygų, apribojimų ar bausmių, kurias numato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar viešosios tvarkos interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ir nusikaltimams, žmonių sveikatai bei moralei, taip pat kitų asmenų orumui ar teisėms apsaugoti“. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra priėmęs sprendimus bylose *Vajnai v. Hungary* (33629/06, 2008) bei *Fratanoló v. Hungary* (29459/10, 2011) dėl uždraustos sovietinės simbolikos naudojimo santykio su Konvencijos 10 straipsnio nuostatomis.

Vertinant įstatymo projektą šių EŽTT sprendimų kontekste reikia pažymėti, kad draudžiamos simbolikos demonstravimas negali būti laikomas politinių pažiūrų išraiškos būdu ir patekti į Konvencijos 10 straipsnio taikymo sritį, nes šios simbolikos tikslas – propaguoti autoritarizmą,

autoritarinių režimų vykdymas karines agresijas ir jų metu daromus karo nusikaltimus, nusikaltimus žmoniškumui ir kitus tarptautinės teisės pažeidimus. Be to, įstatymo projektu nėra draudžiama naudoti simbolius, jei jie naudojami (ir tai įrodoma) visiškai kitokiame kontekste ir kitokiais tikslais, turint omenyje galimas daugybines, pvz., raidžių „Z“ ir „V“ reikšmes bei panaudojimą.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetinais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiuos įstatymų projektus įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „Georgijaus juosta“, „autoritarinis režimas“, „simbolika“, „platinimas“, „naudojimas“, „demonstravimas“, „propaganda“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomi įstatymo projekto pagrindimai ir paaiškinimai nereikalingi.

Teikia

Seimo narė Paulė Kuzmickienė
